הפלא הגדול בעולם – פרשת השבוע יתרו

מאת: רפאל קרמר
ינואר 31, 2021

אם היו שואלים אתכם "מה הפלא הגדול בעולם?", בטח הייתם חושבים על אחד הנופים המופלאים בעולם. רבי נתן מצביע לכיווננו: כוח הבחירה של האדם, שלך, שלי, של כולנו, הוא הפלא הגדול בעולם!

בפרשת השבוע פרשת יתרו, התורה מספרת על מתן תורה. עם ישראל יצאו ממצרים, ים סוף נקרע בפניהם, הם חנו במדבר סיני והתכוננו ליום הגדול – יום מתן תורה. זאת הייתה המטרה שלשמה השם הוציא את עם ישראל ממצרים כדי לכרות אתם ברית נצחית: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ו).

התורה מספרת על "דו שיח" כביכול בין הקב"ה למשה בהכנת עם ישראל לקבל את התורה. השם אמר למשה לצוות את עם ישראל להתקדש ולפרוש

מנשותיהם עד לאחר קבלת התורה: “ויאמר ה’ אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם. והיו נכונים (מובדלים מאשה, רש”י) ליום השלישי, כי ביום השלישי ירד ה’ לעיני כל העם על הר סיני” (שם, יט, י-יא).

משה מעביר את הדברים לעם ישראל אך בשינוי מפתיע: “וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם ויכבסו שמלותם. ויאמר אל העם היו נכונים לשלושת ימים אל תגשו אל אשה” (שם יד-טו). משה אמר לבני ישראל לפרוש לשלושה ימים (מלאים), וביום הרביעי השם ייתן את התורה. מדוע משה שינה מציווי השם? חכמינו מלמדים (מסכת שבת פז, עמ’ א) שמשה הוסיף יום אחד מדעתו והשם הסכים לדבריו.

אולי גם זה יעניין אתכם:

תאמין בעצמך! – יתרו

האמונה מנצחת את הטבע – בשלח

ידע, האם הוא באמת הכל? – בשלח

איך יוצאים מכאן? – בשלח

גורל כל העולם תלוי במתן תורה כדברי חכמינו: “ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי” (בראשית א, לא), למה יש ה’ יתירה במילה ‘השישי’? מלמד שהתנה הקב”ה עם מעשה בראשית ואמר להם: “אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לא, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו” (שם, פח, עמוד א). איך יתכן שמשה מדעתו דוחה את קבלת התורה ביום? ומדוע השם הסכים לכך? ואם זו הייתה דעתו מתחילה, למה השם לא אמר זאת במפורש לכתחילה שכוונתו לשלושה ימים מלאים ובכוונתו לתת את התורה רק ביום הרביעי?

כדי להבין את הדברים, עלינו להכיר את כוח הבחירה – “החידוש והפלא הגדול מכל יצירת מעשה בראשית” (ליקוטי הלכות ריבית ה, א): “כִּי אֵין דָּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא וְנֶעְלָם וְנִסְתָּר בְּכָל הַבְּרִיאָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ זֹאת הַפְּלִיאָה הַנִּשְׂגָּבָה וְהַחִידּוּשׁ הַנִּפְלָא וְהַנֶּעְלָם שֶׁיִּהְיֶה נִמְצָא נִבְרָא בָּעוֹלָם בְּכֹחֲךָ, שֶׁיִּהְיֶה

לוֹ כּוֹחַ הַבְּחִירָה לִבְחוֹר בַּדֶּרֶךְ שֶׁהוּא רוֹצֶה, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כּוֹחַ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אוֹ כְּנֶגֶד רְצוֹנְךָ חַס וְשָׁלוֹם” (ליקוטי תפילות, ח”א קכט).

מלמד רבי נחמן: מה שאדם שומע ישירות מהשם הוא נאלץ לקיים ולא שייך בזה בחירה. בחירה חופשית ושקולה מתאפשרת רק במה שהאדם אינו שומע ישירות מהשם. כשעם ישראל הבינו שהשם רוצה לדבר איתם ולתת להם את התורה, הם שאלו את משה: אם השם ידבר איתנו, הרי נהיה מוכרחים לקיים את דבריו ולא תהיה לנו בחירה חופשית? משה העביר את טענת העם להשם, והשם השיב לו: אכן, כוונתי שאני אדבר אליך ועם ישראל ישמעו את הדברים מפיך, כך תתאפשר להם בחירה. משה פונה אל השם ושואל: אם כך, השאלה מופנית כעת אלי, הפתרון מאפשר בחירה לעם ישראל, אך כיצד תהיה לי בחירה? הרי במה שהבורא מדבר ישירות אל האדם לא שייך בחירה חופשית?

השם משיב למשה: “לך אל העם וקדשתם היום ומחר.” השם ציווה למשה לקדש את העם לשני ימים ולא ציווה אותו במפורש על שלושה ימים, בכך התאפשר למשה בחירה חופשית אם לקבל את התורה לאחר שני ימים או שלושה ימים, וזו הייתה הבחירה של משה אם לקבל את התורה או לא. משה הוסיף יום אחד מדעתו, והקב”ה הסכים לדבריו ואכן נתן את התורה לאחר שלושה ימים, כי למעשה זה היה רצון השם (עפ”י ליקוטי מוהר”ן, ח”א קצ).

מה שאדם שומע ישירות מהשם הוא נאלץ לקיים ולא שייך בזה בחירה.
בחירה חופשית ושקולה מתאפשרת רק במה שהאדם אינו שומע ישירות
מהשם!

רבי נתן לוקח את הרעיון הנפלא הזה ומלמד אותנו תובנה נוספת:

באופן עקרוני, אדם צריך להיזהר מאוד לא להוסיף על דברי התורה ומצוותיה כמו שנאמר: “אל תוסף על דבריו” (משלי ל, ו). כולנו יודעים מה אירע לאדם הראשון כאשר הצטווה לא לאכול מעץ הדעת. הנחש פיתה את חווה לאכול מהעץ והיא ענתה לו: “ומפרי העץ אשר בתוך הגן, אמר אלוקים לא תגעו בו פן תמותון,” היא הוסיפה על ציווי השם שלא

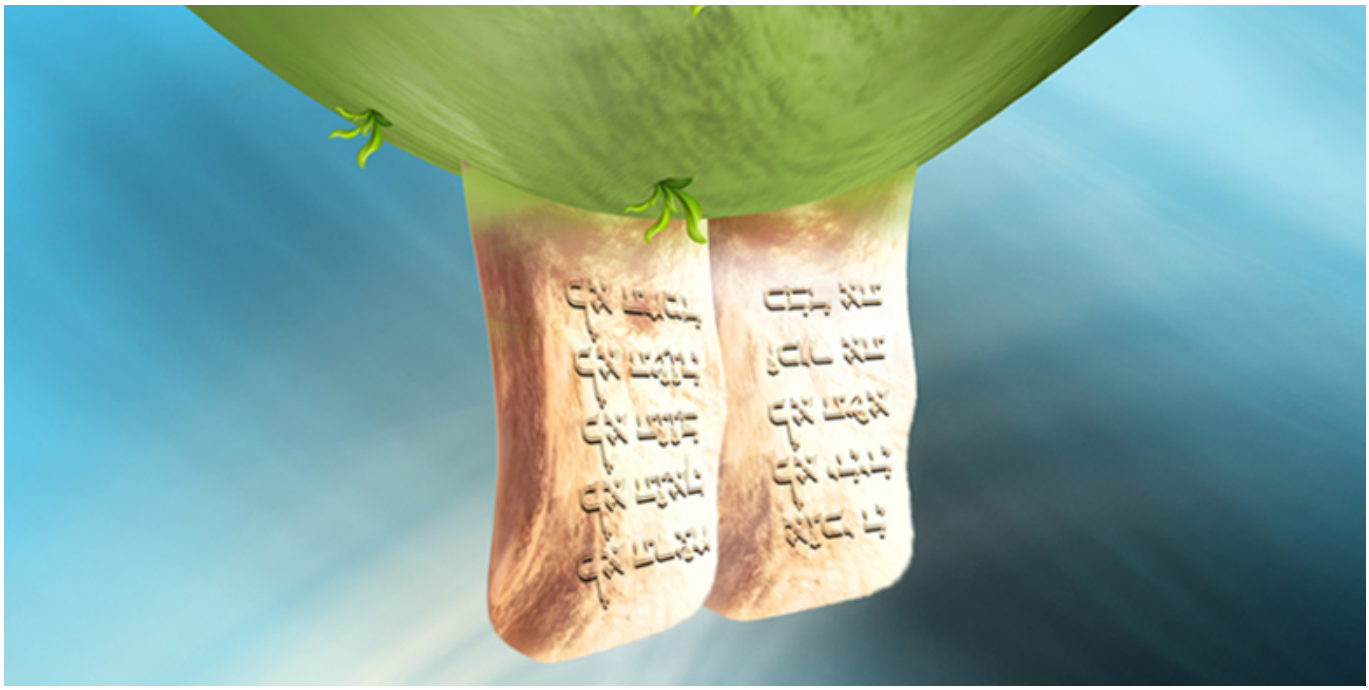

לאכול מהעץ. הנחש דחף אותה לעץ ושכנע אותה: “כשם שאין מיתה
בנגיעה כך אין מיתה באכילה” (בראשית ג, ד בפירוש רש”י) וכך הכשיל
אותה ואת אדם בחטא האכילה החמור. מצד שני, אנו רואים שחכמינו
קבעו לנו לעתים סייגים וגדרים כדי שלא ניכשל בעבירות. מהו הגבול
הדק, אם כן, אם ומתי להוסיף גדרים וסייגים ומתי לא?

התשובה היא, שלנו באמת אין את האפשרות לכוון ולדעת מה להוסיף
כסייג ומה לא, אפילו הצדיקים הגדולים מתנסים בזה כדוגמת אדם
הראשון. רק לצדיקים שמתגברים על יצרם לחלוטין, כמו משה רבנו שזכה
להזדכך לחלוטין, האפשרות לדעת ולשקול במאזני פלס ולהיכנס בשלום
ולצאת בשלום (על פי ליקוטי הלכות שבת ז, נ-נ”ב).

אנכי ה
לא יהיה
לא תשא
זכור את
כבד את
לא תרצח
לא תנאף
לא תגנב
לא תענה
לא תחמד

גורל כל העולם תלוי במתן תורה ...

ראוי לצטט את תפילת רבי נתן על נושא זה:

“רִיבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה הוֹדַעְתָּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ
שֶׁעִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הוּא רַק עַל
יְדֵי שֶׁלֹּא דִּבַּרְתָּ עִם יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָם אֲלֵיהֶם
לְנוֹכַח, רַק כָּל דְּבָרֶיךָ הָיָה עִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו
הַשָּׁלוֹם, וְהֵם שָׁמְעוּ בְּדַבֶּרְךָ עִמּוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה
יֵשׁ לָנוּ כֹּחַ הַבְּחִירָה עַל כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה

הַזֹּאת, כִּי כָל אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְיָ אֶל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ הוּא מֻוכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ בְּלִי בְּחִירָה, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא הָיָה לוֹ כּוֹחַ הַבְּחִירָה עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה רַק כָּל בְּחִירָתוֹ הָיָה בְּעִנְיָין: “מֹשֶׁה הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ”.

“וְהִנֵּה אָנֹכִי בְּעָנְיִי אֲשֶׁר הַתַּאֲווֹת וְהַמִּידּוֹת מִתְגַּבְּרִים עָלַי כְּמוֹ שֶׁמִּתְגַּבְּרִים וְרוֹדְפִים אוֹתִי מְאוֹד בְּכָל עֵת, וְיֵשׁ לִי בְּחִירָה גְּדוֹלָה עַל כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וַאֲנִי צָרִיךְ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל וִישׁוּעָה וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים מֵאִתְּךָ תִּתְבָּרַךְ שֶׁאֶזְכֶּה לְהַטּוֹת כֹּחַ בְּחִירָתִי לַחַיִּים לִבְחוֹר בַּטּוֹב וְלִמְאוֹס בָּרָע. וְעַתָּה מָה אֶעֱשֶׂה אֲשֶׁר נוֹסַף לְכָל זֶה אֲנִי מְסֻפָּק הַרְבֵּה בְּכַמָּה דְבָרִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּהֶם, וְדַעְתִּי וַעֲצָתִי חֲלוּקָה מְאוֹד...

“וְעַתָּה, הוֹרֵנִי וְלַמְּדֵנִי מָה אֶעֱשֶׂה וּמָה אֶפְעַל, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְשַׁאֲרֵי צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים שֶׁהָיָה לָהֶם בְּחִירָה בְּעִנְיָינִים כָּאֵלֶּה שֶׁהָיוּ מְסֻפָּקִים בָּהֶם אֵיךְ הוּא רְצוֹנְךָ, הָיָה לָהֶם כֹּחַ וּגְבוּרָה גְּדוֹלָה כִּי הָיוּ “גִּבּוֹרֵי כֹחַ עוֹשֵׂי דְבָרוֹ”, וּכְבָר שָׁבְרוּ כָּל הַתַּאֲווֹת לְגַמְרֵי וְלֹא הָיָה לָהֶם בְּחִירָה מִצַּד הַתַּאֲוָוה בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הָיָה רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם בְּחִירָה, בִּבְחִינַת: “מֹשֶׁה הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ”, שֶׁהֵם הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ מְסֻפָּקִים בָּהֶם. אֲבָל אִישׁ עָב וְגַס כָּמוֹנִי, אֲשֶׁר הִרְבֵּיתִי לִפְשֹׁעַ נֶגְדְּךָ, וַעֲדַיִן הַתַּאֲווֹת רוֹדְפִים אַחֲרַי כָּל כַּךְ, וַאֲנִי חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת בְּכָל עֵת לִמְצֹא עֵצָה וְתַחְבּוּלָה וּתְרוּפָה לִדְחוֹתָם מֵעָלַי, וְכֹחַ בְּחִירָתִי מְגֻושֶּׁמֶת מְאֹוד, מָה אֶעֱשֶׂה כְּשֶׁנּוֹסַף לָזֶה מְבַלְבְּלִין אוֹתִי הַרְבֵּה וְכַמָּה סְפֵקוֹת וַחֲלֻקַּת הָעֵצָה בְּכַמָּה דְּבָרִים שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּהֶם. בַּמֶּה אֶזְכֶּה לִמְצֹא הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהַנָּכוֹן בֶּאֱמֶת, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה

לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ (ליקוטי תפילות ח”א, קכט).

כל שבוע אנחנו נהנים מעוד חידושים נפלאים על פרשת השבוע, כנסו לכאן ותיהנו גם אתם.